

ΒΙΡΓΙΝΙΑ ΤΣΟΥΔΕΡΟΥ

Στις 9 Ιανουαρίου 1979, ο Γιάγκος Πεσμαζόγλου ανήγγειλε την ίδρυση του Κόμματος Δημοκρατικού Σοσιαλισμού, σε πανηγυρική συνεστίαση στο Χίλτον Αθηνών.

Με καθυστέρηση 4 ετών, οι «Νέες Πολιτικές Δυνάμεις» ή ακριβέστερα μέρος αυτών και με προσθήκη νέων πολιτικών προσώπων που είχαν αναδειχθεί στις εκλογές του 1974, αποφασίζαμε τελικά να ιδρύσουμε ανεξάρτητο κόμμα. Στόχος να δώσουμε σύγχρονη και αυτοτελή κομματική ταυτότητα στις δυνάμεις του Δημοκρατικού Σοσιαλισμού.

Το ανεξάρτητο Δημοκρατικό Σοσιαλιστικό Κόμμα γεννήθηκε με μειωμένη λάμψη το 1979. Είχαν περάσει ήδη πέντε χρόνια από τότε που είχε διαπιστωθεί η ανάγκη δημιουργίας ανεξάρτητης έκφρασης αυτού του χώρου. Όπως είναι φυσικό το βάραιναν πια τα πολιτικά λάθη που είχαν διαπράξει οι Νέες Πολιτικές Δυνάμεις (Ν.Π.Δ.) στα τέσσερα χρόνια που είχαν προηγηθεί. Αυτά προτίθεμαι να επισημάνω στο σύντομο άρθρο, σε μια προσπάθεια να διερευνηθεί ο λόγος της «θνησογέννησης» του ΚΟ.ΔΗ.ΣΟ. Πολλοί το αγάπησαν, λίγοι το ψήφισαν.

Οι ασάφειες της Διακήρυξης 26 Σεπτεμβρίου 1974 των Νέων Πολιτικών Δυνάμεων, η εσπευσμένη και άνευ όρων συμφωνία με την Ένωση Κέντρου που κατέληξε σε ουσιαστική συγχώνευση και παράδοση της Αρχηγίας στον Γ.Μαύρο, και η καταλυτική σύσκεψη της Κοινοβουλευτικής Ομάδος της ΕΚ-ΝΔ στις 8 Φεβρουαρίου 1976, όταν μετονομάστηκε το κόμμα σε Ένωση Δημοκρατικού Κέντρου, είχαν μειώσει το κύρος των ιδρυτικών μελών των Ν.Π.Δ.

1. Ίδρυση της κίνησης των Νέων Πολιτικών Δυνάμεων.

Στις 26 Σεπτεμβρίου 1974 άτομα που είχαμε αγωνισθεί κατά της Χούντας, πολλοί εκ των οποίων εξοριστήκαμε και φυλακιστήκαμε, δώσαμε το πολιτικό μας στίγμα. Παρουσιάστηκαμε ως Κίνηση των «Νέων Πολιτικών Δυνάμεων». Ο βασικός πυρήνας αποτελείτο από μέλη οργανώσεων που είχαν δημιουργηθεί στα χρόνια της Χούντας. Ο μόνος σκοπός μας ήταν η με κάθε τρόπο, εκτός της χρήσης βίας, επαναφορά της Δημοκρατίας στον τόπο. Μεταξύ αυτών συγκαταλεγόταν η «Εταιρεία Μελέτης Ελληνικών Προβλημάτων», η «Ελληνοευρωπαϊκή Κίνηση Νέων», η «Ομάδα Πρωτοβουλίας» και άλλες συγγενείς ομάδες ή προσωπικότητες, ιδίως από μέλη της Δημοκρατικής Άμυνας που είχαν διαφωνήσει με την απόφαση της πλειοψηφίας να προσχωρήσουν στον Α.Παπανδρέου. Μεταξύ των μελών που έλαβαν μέρος στην Κεντρική Επιτροπή γνωστά ονόματα της αντίστασης π.χ. Κ.Αλαβάνος, Γ.Ιορδανίδης,

Φοίβος Ιωαννίδης, Γ.Κουμάντος, Γ.Μασουρίδης, Γ.Α.Μαγκάκης, Α.Μήνης, Γιάγκος Πεσμαζόγλου, Αναστάσιος Πεπονής, Γ.Στεφανάκης, Δ.Τσάτσος, Β.Τσουδερού κ.α. Η ηγεσία ήταν συλλογική. Ορίστηκε εξαμελής Κεντρικό Γραφείο, που αποτελείτο από τους Γ.Ιορδανίδη, Γ.Α.Μαγκάκη, Γ.Παπαδόπουλο, Α.Πεπονή, Γ.Πεσμαζόγλου, Βιργινία Τσουδερού.

Η Διακήρυξη περιείχε πολλά ενδιαφέροντα σημεία. Η προσήλωση στον κοινοβουλευτισμό (με κόμματα αρχών, με βουλευτές που δεν αλλάζουν αυθαιρέτως πολιτική), η ταυτόχρονη αντίθεση προς την εθνική υποτέλεια και τη διεθνή απομόνωση (με ιδιαίτερη απόκλιση προς την Ευρώπη και τον δημοκρατικό σοσιαλισμό), η αξίωση να καταργηθούν οι αντιδημοκρατικοί νόμοι που αποτελούν κακή κληρονομιά του παρελθόντος, η συνηγορία για περισσότερη αυτοδιοίκηση και πιο ελεύθερο συνδικαλισμό, η αντίληψη ότι οι ένοπλες δυνάμεις πρέπει να υπηρετούν το λαό, η αντίθεση προς τις ασύδοτες κερδοσκοπικές εκμεταλλεύσεις που αλλοιώνουν τον εθνικό μας χώρο, η καταδίκη του ανεξέλεγκτου ξένου ή ελληνικού κεφαλαίου και της αυθαιρέτου επιχειρηματικής δραστηριότητας, η έξαρση της ανθρωπιστικής μορφώσεως και της τεχνικής επαγγελματικής κατάρτισης ως συμπληρωματικών σκοπών της Παιδείας, η πίστη στην ανάγκη συμμετοχής των σπουδαστών στην πανεπιστημιακή ζωή, η αγάπη προς την δημοτική γλώσσα-όλα αυτά τα αιτήματα και τα «πιστεύω» τιμούν εκείνους που τα εκθέτουν με τόση παρρησία στο κείμενο της ιδρυτικής τους διακηρύξεως.

Η Καθημερινή, που υποδέχθηκε την πρωτοβουλία πολύ θετικά, έγραφε: «Αποδεικνύουν ότι έχει αρχίσει να σχηματίζεται στην ελληνική πολιτική ζωή ένας πυρήνας από ανθρώπους με αγνό παρελθόν, με ευρύτατη μόρφωση και καλλιέργεια, με μαχητικότητα και γνήσιες δημοκρατικές αρχές, που αποτελούν ασφαλώς μια καινούρια ελπίδα για το μέλλον.»

Η Διακήρυξη όμως δεν διευκρίνιζε τον τρόπο που θα επιλεγόταν για την παρέμβαση στα πολιτικά δρώμενα. Υπέστη κριτική για την ασάφεια ως προς την τακτική που σκοπεύαμε να ακολουθήσουμε. Δεν αποσαφήνιζε τον κύριο πολιτικό στόχο μας. Θα δημιουργούσαμε κόμμα αυτοτελές ή είμαστε μια ομάδα που ετοιμαζόταν να προσχωρήσει σε άλλο κόμμα. Ήδη στελέχη των Ν.Π.Δ. συνεργαζόταν στην πρώτη μετά τη Χούντα Κυβέρνηση του Καραμανλή. Αλλά αυτή η απόφαση δεν προδίκασε την τελική επιλογή μας.

Ήμουν μεταξύ αυτών που πίστευαν ότι το κείμενο δεν αντιπροσωπεύει ούτε τα όνειρά μας, ούτε την αγωνιστική διάθεση, όπως είχε εκδηλωθεί μέχρι σήμερα, ούτε καν τις πολιτικές μας σκέψεις. Όλα ήταν καλυμμένα μέσα σ' ένα σύννεφο. Παρά του ότι είχα θέσει και γραπτά προς τους Γ.Α.Μαγκάκη και Γ.Πεσμαζόγλου αυτό τον προβληματισμό μου, δεν έλαβα καμιά σαφή απάντηση. Ήμουν προσωπικά υπέρ της ανεξάρτητης καθόδου. Βρισκόμουν σαφώς σε μειοψηφία. Ο Αναστάσιος Πεπονής επίσης είχε εκδηλωθεί υπέρ αυτής της λύσης (βλ. Α.Πεπονής 1961-1968 «Τα γεγονότα και τα πρόσωπα», εκδ. Λιβάνης, σελ. 367), καθώς και ο Ν.Αργυρόπουλος. Δεν αποκλείαμε προεκλογικές συνεργασίες.

Όπως ήταν φυσικό είχαμε προβληματιστεί ακόμα και πριν την πτώση της Χούντας ως προς τον τρόπο που έπρεπε να συνεχίσουμε τον αγώνα για την εδραίωση της Δημοκρατίας και μετά την μεταπολίτευση. Κανείς δεν μπορούσε να παραβλέψει ότι τα παλαιά κόμματα και οι πολιτικοί που έδρασαν στην περίοδο που προηγήθηκε της Χούντας, είχαν και αυτοί σοβαρό μερίδιο ευθύνης για την απρόσκοπτη κατάκτηση της εξουσίας από μια Χούντα αυτοπροσδιοριζομένων σωτήρων.

Ο κόσμος αναζητούσε την ανανέωση του πολιτικού κόσμου. Οι ατέρμονες, πολλές φορές, συζητήσεις μας κατέληγαν στην επιλογή ως την πιο επιθυμητή λύση αυτή της συσπείρωσης όλων όσων είχαν αγωνισθεί κατά της Χούντας και ήταν της ίδιας πολιτικής ιδεολογικής κατεύθυνσης. Οι πρωτοβουλίες μας για την ευρύτερη αυτή συσπείρωση απέτυχαν άδοξα. Η δεύτερη και τελευταία συνάντηση εκπροσώπων όλων των οργανώσεων διαλύθηκε απότομα ως αποτέλεσμα απειλητικών τηλεφωνημάτων περί δήθεν τοποθέτησης βόμβας στο σπίτι μου, όπου γινόταν η συνάντηση. Οι καιροί ήταν ακόμα ύπουλοι... Κάθε άλλη νέα προσπάθεια έβρισκε αντίθετο τον αντιπρόσωπο του ΠΑΚ (τον Ανδρέα Παπανδρέου).

Επιλέξαμε τη λογική που υπαγόρευε την συνέχιση των προσπαθειών μας, έστω και χωρίς το ΠΑΚ. Αυτό και κάναμε με την αναγγελία της ίδρυσης των «Νέων Πολιτικών Δυνάμεων».

II- συμφωνία με Ένωση Κέντρου

Ακολούθησε μόλις ένα μήνα αργότερα, μια απρόσμενη ενέργεια. Χωρίς να προηγηθεί απόφαση των ιδρυτικών μελών των Ν.Π.Δ., ούτε καν συζήτηση στο Κεντρικό Γραφείο, τρία μέλη του-Γ.Α.Μαγκάκης, Γ.Πεσμαζόγλου, Α.Πεπτονής μαζί με τον Δ.Τσάτσο-ανταποκρίθηκαν σε πρόσκληση του Χ.Λαμπράκη για συνάντηση με τον Γ.Μαύρο, ο οποίος αντιπροσώπευε όσους είχαν μείνει στην Ένωση Κέντρου μετά τη διάσπαση του Ιουλίου 1964. Ο Μαύρος είχε διασωθεί από την λαίλαπα των «Ιουλιανών» του 1964, μεταπηδώντας εγκαίρως στην Διοίκηση της Εθνικής Τράπεζας. Την επόμενη πληροφορήσαν την Κεντρική Επιτροπή για την συμφωνία ενοποίησης των Ν.Π.Δ. με αυτές της Ε.Κ. Το όνομα που είχε επιλεγεί: «Ένωση Κέντρου-Νέες Δυνάμεις». Αποδείκνυε ότι είχε γίνει σεβαστή η δικιά μας ταυτότητα. Με ποιους όρους είχαμε παραδώσει το όνειρο που είχε γεννηθεί πριν μόλις ένα μήνα; Αυτό δεν ήταν σαφές. Ούτε βέβαια είχε συζητηθεί το ιδεολογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινούμεθα ούτε καν το προεκλογικό πρόγραμμα.

Οι εκπρόσωποι των «Νέων Πολιτικών Δυνάμεων» είχαν ενδώσει στα επιχειρήματα των συνομιλητών τους. Θυσίασαν την ανεξάρτητη έκφραση των Νέων Πολιτικών Δυνάμεων, για να κερδίσουν όπως προφανώς πίστευαν, ευκολότερη διείσδυση στο εκλογικό σώμα. Οι παλαιοί χρησιμοποίησαν την παρουσία μας στους συνδυασμούς για να αποδείξουν την ανανέωση των δυνάμεων, που ήταν γενικευμένο αίτημα. Η ασάφεια της συμφωνίας τους βοήθησε να παίξουν το γνωστό παιχνίδι της αυτοσυντήρησης. Είχαν καταφέρει αυτό που επιζητούσαν χωρίς να δεσμευτούν σε

κανένα ουσιώδες σημείο. Αντιθέτως είχαν εξασφαλίσει δικό τους εκπρόσωπο στην Προεδρεία του Κόμματος.

Ο επίλογος αυτής της πρώτης λανθασμένης, όπως αποδείχθηκε και εκ των υστέρων, πολιτικής απόφασης γράφτηκε στις 8 Φεβρουαρίου 1976, μετά μια θυελλώδη σύσκεψη της κοινοβουλευτικής ομάδος. Οι «παλαιοί» κατέγραψαν την τελική νίκη τους. Κατάργησαν την ονομασία που, έστω τυπικά, αναγνώριζε την χωρική ταυτότητα των Ν.Π.Δ. Επέλεξαν τη νέα ονομασία «Ένωση Δημοκρατικού Κέντρου». Όπως έγραψε ο Μπακογιάννης σε άρθρο του στο «Βήμα» στις 8 Φεβρουαρίου 1976: «Οι Νέες Δυνάμεις ξεκίνησαν με τη φιλοδοξία να ανανεώσουν το κόμμα και κατάφεραν στο τέλος να επισημοποιήσουν τη δύναμη των παλαιών. Σφραγίσθηκε η «νίκη» των «παλαιών» το Φεβρουάριο του 1976 με την αλλαγή της ονομασίας σε «Ένωση Δημοκρατικού Κέντρου».Επισημοποιήθηκε με αυτό τον τρόπο το μεγάλο λάθος που είχε γίνει όταν κλείσαμε τη συμφωνία συνεργασίας με τον Μαύρο. Οι Νέες Δυνάμεις είχαμε πλέον διασπασθεί. Μερικούς μήνες αργότερα αποσχίσθηκαν τέσσερα από τα σημαντικότερα στελέχη μας, ο Γ.Α.Μαγκάκης, ο Δημήτρης Τσάτσος, Α.Μήνης και Α.Πεπονής.

Μετά την πανωλεθρία που υπέστη η ΕΔΗΚ στις εκλογές του 1979, παραιτήθηκε ο Μαύρος από την Προεδρεία του Κόμματος. Η διάλυση του αταίριαστου αυτού γάμου, συντελέστηκε όταν οι Ν.Π.Δ. χάσανε την τελευταία ευκαιρία που μας δόθηκε να κυριαρχήσουμε με την εκλογή του Γιάγκου Πεσμαζόγλου στην Προεδρεία. Ο Γιάγκος πίστευε όταν σε θέση πριν πάει σε Συνέδριο να επιβάλλει τους δικούς του δημοκρατικούς κανόνες. Δεν υπολόγισε σωστά τη δύναμη που είχαν οι παλαιοκομματικές συνήθειες και μηχανισμοί που αξιοποίησαν στο έπακρο οι αντίπαλοί του, κυρίως ο Ζίγδης. Μέσα από μικρο-πολιτικές αυθαιρεσίες, και όχι ορθόδοξους δημοκρατικούς χειρισμούς, χωρίς να έχει λάβει τέτοια εξουσιοδότηση από την Κοινοβουλευτική Ομάδα, εκμεταλλευόμενος την θέση του σε μια τριμελή επιτροπή που είχε συσταθεί για να οδηγήσει το κόμμα σε Συνέδριο, διέγραψε όσους προερχόμεθα από τις Νέες Δυνάμεις. Οι ειρωνικοί τίτλοι των εφημερίδων την επομένη ήταν «οι τέσσερις διέγραψαν τους πέντε». Του Ζίγδη του έμεινε βέβαια μόνο η σφραγίδα αλλά οι Νέες Δυνάμεις είχαν ηττηθεί σε εσωτερικό κομματικό ρεαλιστικό παιχνίδι.

III- ίδρυση ΚΟ.ΔΗ.ΣΟ.

Η ομάδα μας είχε φθαρεί. Οι Νέες Δυνάμεις που αποτελούσαν τη ρίζα και τον κορμό του ΚΟΔΗΣΟ, ήταν πλέον αμυδρή σκιά της καταγωγής των. Πρόσωπα που είχαν παίξει καταλυτικό ρόλο στις αποφάσεις της ΕΜΕΠ, των ΝΠΔ, της ΕΚ-ΝΔ απουσίαζαν πλέον από την νέα προσπάθεια (π.χ. Γ.Μαγκάκης, Δ.Τσάτσος, Α.Πεπονής). Οι επανειλημμένοι άστοχοι, όπως αποδείχθηκε, χειρισμοί είχαν μειώσει το κύρος των προβεβλημένων στελεχών.

Σε αυτές τις αντικειμενικές αδυναμίες προστίθεται και η έλλειψη ξεκάθαρου στόχου. Επρόκειτο για ένα ακόμα κλασσικό προσωποπαγές κόμμα ή ένα κόμμα με δημοκρατικές δομές και αρχές;

Ήταν το κόμμα του Γιάγκου Πεσμαζόγλου ή το κόμμα των στελεχών, των μελών και των οπαδών; Ο Γιάγκος είχε αναδειχθεί και καταξιωθεί στη συνείδηση του κόσμου ως ένας ευσυνείδητος, εργατικός, σύγχρονος τεχνοκράτης και αγαπητός στους φοιτητές του ως ακαδημαϊκός δάσκαλος. Δεν χαρακτηριζόταν από πολιτική ευελιξία και προσαρμοστικότητα. Πίστευε στο άστρο του. Πίστευε ότι η χώρα χρειαζόταν νέες μορφές πολιτικού management. Ήθελε να προσφέρει στα κοινά. Απόδειξη και η στάση του κατά τη διάρκεια της Χούντας, όταν όχι μόνο παραιτήθηκε από την ασφάλεια της Υποδιοίκησης της Τράπεζας Ελλάδος αλλά επέλεξε να αγωνισθεί συστηματικά κατά της Χούντας.

Δεν είχε τη χαρισματική φυσιογνωμία του Ανδρέα Παπανδρέου. Απευθυνόταν στη λογική, όχι στην καρδιά. Στην πολιτική απαιτούνται και τα δύο. Άλλως είτε γίνονται λάθη επιλογές, είτε δεν γίνεσαι κατανοητός.

Η πλειοψηφία των στελεχών που συμπράξαμε στο πείραμα, δεν πιστεύαμε σε αρχηγικά κόμματα, αν και βεβαίως στην φάση αυτή αναγνωρίζαμε την πρωτοκαθεδρία στον Γιάγκο. Δεν μας ήταν σαφές εάν ο ίδιος συμμεριζόταν αυτή την άποψη. Ίσως εδώ να υπήρξε η ενγενής παρεξήγηση, που μαζί με τη φθορά που είχαν υποστεί οι Νέες Πολιτικές Δυνάμεις, σημάδεψε με θνησογέννηση την προσπάθεια της 9^{ης} Ιανουαρίου 1979.

Η αρχηγική εμφάνιση του Γιάγκου αναμένονταν με μεγάλο ενδιαφέρον. Ας μην ξεχνούμε ότι είμαστε πολύ κοντά στο τέλος της περιόδου, όπου κυρίαρχος του πολιτικού παιχνιδιού ήταν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής. Ο Παπανδρέου βρισκόταν στην φάση της μαρξιστικής επαναστατικής σοσιαλιστικής έκφρασής του. Όσοι ήθελαν αλλαγή, αλλά όχι στο πρόσωπο του Ανδρέα Παπανδρέου με τις επαναστατικές ακρότητες, αναζητούσαν νέο πρόσωπο που να ενέπνεε εμπιστοσύνη.

Η αναγγελία της συγκέντρωσης της 1/9 είχε προκαλέσει ενδιαφέρον και συζητήσεις. Αναμενόταν ως σημαντικό γεγονός, όπως μπορεί ο καθένας να διαπιστώσει, εάν ξεφυλλίσεις τις εφημερίδες της εποχής. Οι κρίσεις ή ακόμα και σιωπή των κυριοτέρων πολιτικών αναλυτών της επομένης ήταν χαρακτηριστική. Η επιχείρηση καθιέρωσης του Γιάγκου ως αρχηγικής φυσιογνωμίας είχε αποτύχει.

Όσα ακολούθησαν δεν είχαν πλέον σημασία. Δεν είχε γίνει εγκαίρως σωστή διάγνωση. Ο Γιάγκος, ενδεχομένως, με την άριστη ομάδα που περιέβαλλε το ΚΟΔΗΣΟ (Θ.Αναγνωστόπουλος (Καρδίτσα), Ν.Αργυρόπουλος (Φθιώτιδα), Α.Φιλιππίδης και Τ.Καρδάρης (Μαγνησία), Σ.Καραγιάννης (Δωδεκάνησος), Χ.Πρωτόπαπας, Β.Τσουδερού κ.α.) θα μπορούσε να είχε κατακτήσει αξιοπρεπές μέρος του εκλογικού σώματος. Προϋπόθεση όμως ήταν να είχε αναγνωρισθεί εγκαίρως ότι αυτό που μπορούσαμε να προσφέρουμε ήταν ένα σύγχρονο δημοκρατικά οργανωμένο κόμμα με πραγματικά συλλογική ευθύνη. Ένα τέτοιο κόμμα θα συσπείρωνε άξιους πολίτες, έτοιμους να προσφέρουν σε ένα πείραμα εκσυγχρονιστικό της πολιτικής ζωής.

Η επιλογή αυτή δεν έγινε. Τα στελέχη αντιμετώπισαν πάλι συνήθειες και μεθόδους που κυριαρχούσαν στα παλαιότερα κόμματα.

Ο συγκεντρωτισμός αντανάκλούσε αρνητικά στον τρόπο επιλογής της ακολουθούμενης στρατηγικής και τακτικής. Κορυφαίο παράδειγμα άστοχης τακτικής ήταν και η επιλογή καταψήφισης στον δεύτερο γύρο της υποψηφιότητας Καραμανλή για την Προεδρία της Δημοκρατίας. Εξίσου αρνητική για την πορεία μας ήταν και η αδιαφάνεια στην λήψη σημαντικών οργανωτικών αποφάσεων, όπως της οργάνωσης του ιδρυτικού Συνεδρίου, αμφισβητήσιμες μεθοδεύσεις στην εκλογή Γενικού Γραμματέα, αδιαφανή τρόπο χρηματοδότησης κυρίως από ένα καλό φίλο και συνεργάτη της Ε.Μ.Ε.Π., πράγμα που του έδιδε υπερβολική δύναμη, ιδίως σε οργανωτικά θέματα και επηρέαζε υπέρμετρα τον Γιάγκο. Σε όλα αυτά προστέθηκε η αδυναμία να αναζητήσουμε άνοιγμα στην βάση.

Οι ανοικτές διαδικασίες οδηγούν στην ανάδειξη των ικανότερων. Η προσωποποίηση μιας οργάνωσης απορρίπτει μια τέτοια διαδικασία αντικειμενικής αξιοποίησης των στελεχών.

Είχαν πλέον αναπτυχθεί δυνατές φυγόκεντρες δυνάμεις. Φθάσαμε στις εκλογές του 1981 χωρίς τα 'τρια Α' (Κ.Αλαβάνος, Θ.Αναγνωστόπουλος, Ν.Αργυρόπουλος) και χωρίς τα 'τρία Μ' (Θ.Μαναβής, Γ.Μυλωνάς, Τ.Μήνης) και άλλοι όπως ο Σ.Κουβελας. Σκορπήσαν δεξιά και αριστερά ή και ακόμα μερικοί πήγαν σπίτια τους. Δεν πείσαμε ότι είχαμε κάτι διαφορετικό να προσφέρουμε. Συσπειρώθηκε το μέρος τους εκλογικού σώματος που ζητούσε αλλαγή γύρω από την προσωπικότητα που υποσχόταν δύναμη και ρήξεις, αν όχι ποιότητα. Οι εσωτερικές αντιπαραθέσεις μας είχαν στερήσει έστω και μια έδρα που θα εγγυούταν κάποια πολιτική συνέχεια. Ο Γιάγκος κέρδισε έδρα στο Ευρωκοινοβούλιο. Το είχε θέσει, σε αυτό πλέον το στάδιο, ως κύριο μέλημά του. Οι όποιοι μηχανισμοί του κόμματος υπήρχαν, ενεργοποιήθηκαν προς αυτή την κατεύθυνση. Μετά την εκλογική εξαφάνιση του ΚΟ.ΔΗ.ΣΟ., ο Γιάγκος αδρανοποιήθηκε ως Πρόεδρος του κόμματος.

Το ΚΟΔΗΣΟ από τότε άρχισε να φυλλορροεί. Οι βιαστικοί για πολιτική εξουσία συμπαρατάχθηκαν με αυτούς που την πρόσφεραν. Οι ρομαντικοί απλώς αδρανοποιήθηκαν. Το κόμμα φυλλορρόησε πριν δοκιμαστεί.

Πολλά θα μπορούσαν να λεχθούν για το πώς θα είχε επηρεάσει την πολιτική ζωή του τόπου εάν είχαμε κατορθώσει έστω να κατακτήσουμε ένα προγεφύρωμα στο πολιτικό σκηνικό του τόπου. Αλλά δυστυχώς αποτύχαμε. Ασφαλώς, συναντήσαμε σκληρή αντίδραση από εξωκομματικές δυνάμεις που δεν έβλεπαν ευνοϊκά τη δημιουργία ενός πραγματικά δημοκρατικού κόμματος. Αλλά αυτό ήταν αναμενόμενο. Το ερώτημα, και αυτό μόνο με θεωρητική αξία, που μπορεί να τεθεί, είναι ένα: έφταιξαν μόνο τα δικά μας λάθη για την αποτυχία της κατά τα άλλα ενδιαφέρουσας αυτής προσπάθειας ή μεγάλο μέρος της αποτυχίας οφειλόταν σε παραμέτρους όπως η χρονική περίοδος που διανύσαμε και οι επιθυμίες ήδη καλά εδραιωμένων δυνάμεων, που είχαν εθιστεί να κατευθύνουν την πολιτική ζωή του τόπου;

Σημ.: το κείμενο αποτελεί απόσπασμα σχετικού κεφαλαίου αδημοσίευτου ακόμα βιβλίου μου, που αναφέρεται στις εμπειρίες μου ως γυναίκας πολιτικός.

Βιργινία Τσουδερού

Γεννήθηκε στην Κρήτη και είναι μητέρα τριών παιδιών.

Σπούδασε Οικονομικά, Πολιτικές Επιστήμες, Φιλοσοφία και Δημόσια Οικονομία στην Οξφόρδη και στο Χάρβαρντ.

Εργάστηκε στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο 1952-1958.

Εργάστηκε ως δημοσιογράφος από το 1960 έως το 1976 στην «Ελευθερία» και στο «Βήμα».

Γενικός Γραμματέας της Εταιρείας Μελέτης Ελληνικών Προβλημάτων το 1970.

Συνελήφθη και κρατήθηκε στο ΕΑΤ-ΕΣΑ για 6 μήνες το 1973.

Ιδρυτικό μέλος της κίνησης των «Νέων Πολιτικών Δυνάμεων» το 1974 και του ΚΟΔΗΣΟ το 1979, του οποίου ήταν και κοινοβουλευτική εκπρόσωπος.

Βουλευτής από το 1974 έως το 1981 και από το 1985 έως το 1993.

Μεταξύ 1991-1993 υπηρέτησε ως Υφυπουργός Εσωτερικών.

Είναι ιδρυτικό μέλος και υπήρξε πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κίνησης, της Εταιρείας Οικογενειακού Προγραμματισμού, του Ελεύθερου Πολιτικού Εργαστηρίου, του Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα, Ελληνίδων Επιστημόνων, Εθνικό Συμβούλιο Ελληνίδων, Δικαιωμάτων Γυναικών, Δημοκρατικών Γυναικών, Κέντρου Νεότητας Ρεθύμνου κ.α.

Είναι ιδρυτικό μέλος και Πρόεδρος του Ιδρύματος Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης και της Διεθνούς Ένωσης «Διαφάνεια-Ελλάς»

Έχει εκδώσει διάφορα βιβλία πολιτικού και κοινωνικού περιεχομένου και έχει βραβευθεί από την Ακαδημία Αθηνών.

Είναι κάτοχος του Μεγαλόσταυρου του Τάγματος Μακαρίου Α΄ και του Τιμίου Σταυρού του Αποστόλου και Ευαγγελιστού Μάρκου Α΄ Τάξεως του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας.